

Nr 41.

Av herr **Berglund, Jan Erik**, om *åvägbringande av utredning angående lagstiftning i syfte att av det allmänna må i annan form än fattighjälp utbetalas bidrag till underhåll av barn, vars moder är ogift, eller övergiven eller frånskild hustru.*

Till lagberedningen och fattigvårdslagstiftningskommittén har uppdrag givits att avgiva särskilda förslag dels till lagstiftning, som på ett effektivt sätt tillgodoser utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning, dels ock till lagstiftning angående mera effektiva bestämmelser mot gifta familjeförsörjare, som försumma sin försörjningsplikt. I vårt land är lagstiftningen inom detta område synnerligen otillfredsställande, varför dessa utredningar äro av brådskande natur och måste på samma gång också med nödvändighet omfatta hela frågan i så stor räckvidd som möjligt.

I våra grannländer har förbättrad lagstiftning rörande barns och mödrars rätt redan antagits eller förslag därom framlagts. I Danmark har sådan ny lag antagits 1908 och vissa ändringar och tillägg till densamma år 1913. I Finland har lantdagen 1913 antagit förslag till ny lag om barn, som fötts utom äktenskap. I Norge ha regeringspropositioner framlagts 1909 och 1912 och nu åter i januari 1914 med förslag till betydande förbättringar i den gamla norska lagstiftningen å detta område, vilken dock redan sedan länge givit ensamställda mödrar och deras barn en betydligt bättre ställning än fallet varit i svensk lagstiftning.

Av utredningarna till dessa olika lagar och lagförslag liksom även i den erfarenhet man redan i Danmark hunnit vinna under de nya lagarnas

tillämpning synas vi här i Sverige hava mycket att lära, då vi själva stå inför ifrågavarande frågors snara lösning.

Vad angår bevakandet av barnets rätt, finnes i Norge det rättsinstitut att myndigheterna själva bevaka detta, om så begäres. Nu föreslås den ändringen, att s. k. »bidragsresolution» alltid skall utfärdas utan hänsyn till, om modern begär det eller ej, och att »verge» kan utses vid vissa särskilda tillfällen. I Finland upptager lantdagens förslag att förmyndare förordnas, där ej modern prövas fullt lämplig att vara barnets lagbestämda förmyndare, och i Danmark kan »verge» i vissa fall tillsättas genom »vergeraadets» försorg.

En fråga av synnerlig vikt är emellertid icke blott att barnets rätt blir bevakad, utan även att barnets och moderns ekonomi får ett stöd i lagstiftningen. Den stora barnadödligheten bland barn födda utom äktenskapet liksom det alltför vanliga förhållandet, att bandet mellan mödrar och barn, även om mödrarna under amningstiden kunna få vara tillsammans med sina barn, sedan slites, då barnet blir några månader gammalt, har till stor del sin grund i mödrarnas dåliga ekonomi. I Danmark är redan infört och i Norge och Finland föreslås, att särskilt bidrag skall lämnas modern vid nedkomsten och viss tid före och efter densamma. För att detta bidrag med säkerhet skall komma modern och barnet tillgodo, skall detta bidrag utlämnas av kommunen, om fadern icke fullgör sin skyldighet.

Särskilt må uppmärksamhet fästas vid sådan utbetalning såsom det enda verkligt effektiva medlet att skydda ensamställda mödrar. I Danmark lämnas förskottsutbetalning på grund av den danska alimentationslagstiftningen icke blott i samband med barnets födelse och amning, utan ända tills barnet nått vuxen ålder.

En sådan lag ger naturligtvis ensamstående mor en viss ekonomisk trygghet. Hon får visshet att kunna utfå det s. k. normalbidraget såsom en rättighet. (I Köpenhamn är detta 144 kronor under barnets två första levnadsår, och under de senare åren 120 kronor, det lägsta normalbidraget å landsbygden lär vara 60 kronor.) För att utfå detta är hon icke beroende av om det kan uttagas av barnafadern eller ej, icke heller är hon beroende av att vända sig till fattigvården och ej heller blir det av henne mottagna bidraget räknat som av henne mottagen fattigvård. En alimentationslagstiftning kan ock tänkas föreskriva att ett sådant bidrag även kan tagas ut av modern, om hon icke genom att vårda barnet eller på annat sätt själv bidrager till dess försörjning.

Med anledning av de ändringar och tillägg till den danska lagen, som föreslogos vid 1913 års riksdag och sedan antogos, skrives:

»Ministeriet är av den mening att lagen nr 130 av den 27 maj 1908 i det hela verkat tillfredsställande och i överensstämmelse med sin uppgift, nämligen till värn för utanför äktenskapet födda barn och deras mödrar; lagen har nu i de sista åren blivit väl inarbetad både i folkmedvetandet och hos de kommunala myndigheter och andra myndigheter som beröras av lagen. Och de tvivel, som i början efter lagens trädande i kraft, i betydlig omfattning gjorde sig gällande, äro nu i det väsentligaste lösta genom de judiciella och administrativa myndigheterna. Däremot må det erkännas att lagen på vissa punkter lider av fel, som det är anledning till att försöka avhjälpa.»

Angående den danska lagen nr 131 av den 27 maj 1908, som bevakar övergiven och frånskild hustrus rätt, säges även »att denna på det hela taget har verkat tillfredsställande, men på vissa punkter har det visat sig behov av tilläggsbestämmelser». Sådana antogos också av 1913 års Riksdag, så att nu försumlig försörjare, som är gift eller frånskild, kan åläggas lämna bidrag efter samma regler som den ogifte barnafadern och sådant bidrag kan även utfås i förskott.

I samband med 1913 års svenska regeringsproposition om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring framkom även förslag om barnpensionering åt barn till invalid änka, änklings och ogifts moder. Med anledning härav väcktes samma år i Riksdagens båda kamrar motioner om utredning angående införande av alimentationslagstiftning, varigenom även övriga ensamställda mödrars (övergivna och frånskilda hustrurs) rätt skulle på något ekonomiskt betryggande sätt tillvaratagas samt i syfte att ogifts moders rätt skulle på liknande sätt betryggas, d. v. s., så att de medel, som utlagts av det allmänna, av barnafadern skulle kunna utkrävas. Motionen antogs av Andra kammaren, men avlogs i Första kammaren, närmast av det skälet att frågan ej ansågs sammanhöra med förslaget om lag till ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Förslaget om barnpensionering gick ej igenom vid förra riksdagen, men det är att hoppas att förslaget snart återkommer och då utan den begränsningen att endast omfatta barn till invalid mor eller far. I Danmark antogs av 1913 års riksdag en lag om pension åt barn till änka utan invaliditetsvillkor.

En annan rättsfråga, som ock måste få sin snara lösning, är oäkta barns arvsrätt efter fader. Förslag även härom föreligger i norska rege-

ringspropositionen i år och är med anledning av motion i svenska Riksdagen frågan under utredning hos oss.

Arvsrätt för utom äktenskapet födda barn kan emellertid ej garantera mer än en mindre del av sådana barn någon ekonomisk trygghet och i alla händelser icke förrän efter faderns död. Det är då av synnerlig vikt att, då utredning pågår om ny lagstiftning för bevakande av barns och mödrars rätt, därvid även behjärtas vikten av att i allmänhet barn till ensamställda mödrar i ekonomiskt hänseende på något sätt betryggas. Moderskapsförsäkring är ett led i detta betryggande. Men lika viktigt är att för sådana barn underhåll kan utbetalas förskottsvis av det allmänna, när försörjare ej fullgör sina skyldigheter, såväl under barnsängs- och amnings-tiden som under barnets hela uppväxtålder.

I detta sammanhang tillåter jag mig till sist erinra om vikten att så vitt möjligt de olika frågorna inom barnavårdslagstiftning kunna få en enhetlig behandling.

På grund härav hemställes,

att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att till de uppdrag om utredning angående barns rätt gentemot försumliga försörjare, som redan givits fattigvårdslagstiftningskommittén och lagberedningen, desamma även måtte få i uppdrag att inkomma med utredning angående sådan lagstiftning, varigenom för barn till ogift moder, övergiven och frånskild hustru bidrag till underhåll utbetalas av det allmänna, utan att ett hänvändande för att erhålla sådant bidrag behöver ske genom fattigvården och utan att det av mottagaren erhållna bidraget anses såsom erhållen fattighjälp.

Stockholm den 26 januari 1914.

J. E. Berglund.